

Italië, in de ban van de vogeltrek

Jaap Taapken

Als men zich bedenkt dat per vierkante kilometer niet minder dan zeven vogeljagers (anderen spreken van 5,35 per km²) op trekvogels loeren, dan zal men wel begrijpen dat een groot percentage van de trekvogels dit land nooit levend door zal komen. Dat wil ook zeggen dat op plaatsen waar de trekvogels zich concentreren de dichtheid van de jagers vele malen groter is. Dat hebben we kortgeleden zelf maar al te goed kunnen ervaren.

Ofschoon de vogeljacht in Italië reeds een eeuwenoud gebruik is, wijzen de cijfers uit dat het aantal jagers (incl. het aantal geweren) steeds groter wordt, hun gebruikte middelen steeds doeltreffender, hun vervoer steeds gemakkelijker en sneller, de handel steeds uitgebreider en het aantal vogels steeds kleiner wordt. Dat de achteruitgang van bepaalde zangvogelsoorten (met soms 80% tot 90%) nog andere oorzaken tot gevolg heeft is wel algemeen bekend. Toch zou een einde van de Italiaanse vogelmoord weldadig voor vele vogelpopulaties zijn die twee maal per jaar over dit land trekken.

Een groot deel van onze Nederlandse populaties trekt in zuidwestelijke richting over het Iberisch schiereiland, maar er zijn ook soorten zoals Bosrietzanger, Braamsluiper, Grauwe Klauwier die in zuidoostelijke richting trekken. Bij ons geringde soorten als Kolgans, Aalscholver, Pijlstaart, Krakeend, Smient, Slobeend, Winter- en Zomertaling, Kievit, Grutto, Goudplevier, Kluut, Woudaapje, Purperreiger, Kemphaan, Watersnip, Tureluur, Boomvalk, Tortelduif, Kokmeeuw, Rietzanger, Spotvogel, Boerenzwaluw, Sijs en Keep werden talloze malen uit Italië teruggemeld. De verliezen blijken vooral tijdens de voorjaarsjacht (februari-april) groot te zijn onder onze Purperreigers, Zomertalingen, Pijlstaarten, Goudplevieren, Kieviten en Kempfanen en andere watervogels. Er komen dus ongetwijfeld meer vogels uit ons land dan wij zo over 't algemeen denken.

Ruim veertig jaar geleden bond de Zweedse arts en schrijver Axel Munthe reeds op het eiland Capri de strijd aan tegen deze schande van de Italiaanse natie. Ook onder de Italiaanse dichters, zoals Leopardi, bevonden zich uitzonderingen die de regel bevestigden.

Sindsdien zijn de Italiaanse regering en de Paus met de regelmaat van de klok verzocht de vogels nu eindelijk eens vrije doorgang te verlenen.

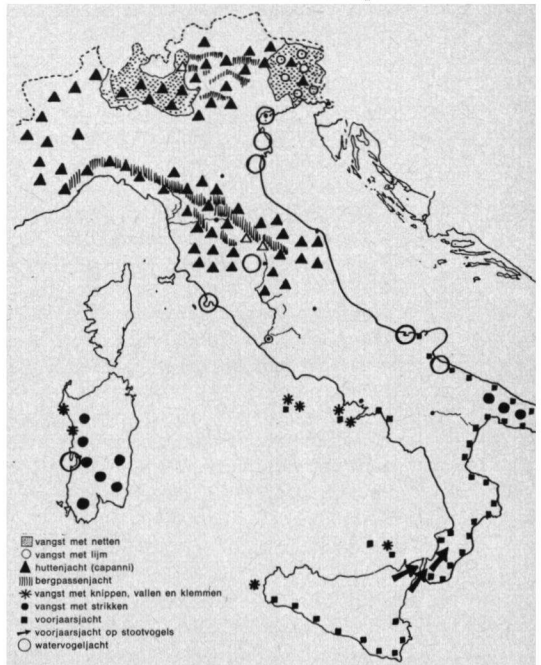
In 1959 had een grote actie plaats die geleid werd door prof. dr. B. Grzimek en waar ons toenmalige Commissie Samenwerking

Vogelbescherming veel medewerking aan verleende (Taapken 1959).

De laatste jaren heeft Ernst Bartels de kwestie telkens weer bij het Nederlandse publiek en regeerders onder ogen gebracht. Het Nederlands Comité Bescherming Trekvogels steunt vogelbeschermingsorganisaties in de betreffende landen en bereid een nauwere samenwerking voor in één internationale organisatie waarin alle Europese vogel- en dierenbeschermingsorganisaties zijn verenigd.

Bij de verschijning van dit nummer is de jacht, de vangst en de handel in levende en dode vogels van allerlei soort in Italië al weer ruim twee maanden in alle hevigheid aan de gang. Want op 10 augustus begint deze moord met het geweer, lijmstok, lokvogel, klem, strik, slag-, spiegel- en nylonnet en ander moordwerktuig tot zolang dat er geen enkele vogel meer te bekennen valt.

Om de najaars- en voorjaarstocht met eigen ogen mee te kunnen maken legde ik, voor het grootste deel samen met de heer D. A. C. van den Hoorn, de afgelopen maanden niet minder dan 6½ duizend kilometers per auto door Noord- en Zuid-Italië af. Samen met hetgeen er door vele schrijvers over de vogeljacht in Italië is geschreven vertel ik u in het kort iets over onze ervaringen.





De bult van één der ruim honderd vogeljagers op een dag in de week op de Capo Colonna ten zuidoosten van Crotone, Calabrië, Italië, 29 april 1976. Foto: D. A. C. van den Hoorn.

Najaarsjacht

Tussen juli en eind oktober worden in zo'n kleine zeventig steden en dorpen in Noord-Italië, voornamelijk Lombardije, maar ook in het westelijk en oostelijk deel, tot de gebieden aan de voet van de Appenijnen tot ver ten zuiden van Florence, grote folkloristische vogelfeesten gehouden. Grote feesten ter ere van de vogeljacht en de vogelvangst. Wapens worden gezegend, missen worden gehouden. Geestelijken spelen hier een belangrijke rol. Markten leveren daar alfes dat voor de vogelvangst nodig is, zelfs lokvogels van allerlei soort.

Er worden zangwedstrijden met vogels gehouden, gastronomische feesten, folkloristische optochten, kermissen en alles dat daar bijbehoort. Beroemd zijn de 'Sagra degli osei' in Sacile (Pordenone), die vanaf het jaar 1274 elk jaar gehouden wordt. Belangrijke markten zijn ook in Almenno S. Salvatore (Bergamo), waar de omzet méér dan een miljoen Nederlandse guldens is of de 'Fiera della Civetta' in Crespina (Pisa), die sinds de 15e eeuw gehouden wordt en 'het feest van de Steenuil' wordt genoemd. Ter ere van de Steenuil, die als lokvogel veel gebruikt wordt, heeft men op het dorpsplein van Crespina een monument opgericht! In oktober worden speciale feesten ter ere van de komst van de lijsters gehouden, zoals op 24 oktober 'La Tordata' in Sassette (Livorno) en op 31 oktober de 'Sagra del tordo' (het feest van de lijsters) in Montalcino (Siena). De organisatoren van de Associazione Nazionale Sagre e Fiore Venatorie wijzen er in hun programma's de bevolking steeds weer

op dat deze jaarlijks terugkerende feesten uit folkloristisch oogpunt vooral niet mogen verdwijnen.

Bevoorrechte jagers kunnen bij de aanvang van de vroege jachtijd op zelf uitgezette standvogels en zoogdieren (Fazanten, Patrijzen, hazen) jagen, maar dat is van korte duur en schakelen ook zij spoedig over op de trekvogeljacht tot zeker 31 maart.

Vogelvangst met de roccolo is wettelijk in Italië verboden. Het zijn kunstmatig aangelegde bosschages (soms al honderden jaren oud) gelegen op een gunstig punt, zoals bijvoorbeeld boven op een heuvel. Tussen de bomen bevinden zich rijen van 5 tot 6 meter hoge, vaak met wijnranken, begroeide hekken met vensterachtige openingen waartegen spiegelnetten zijn aangebracht. Binnen in de open ruimte van de roccolo bevindt zich het 'casino'. Dit is een, vaak uit verdiepingen bestaand, vangershuis dat opgebouwd is van steen of hout. Rondom staan en hangen kleine kooitjes met lokvogels. Een tweede soort lokvogel (Zimbelli) loopt schijnbaar vrij op de open binnenplaats rond, maar kan door lijnen en door middel van een stokje en een draad door de vogelvanger vanuit de jachthut tot op- en neerfladderen gedwongen worden. Een en ander kan vergeleken worden met de 'wip', zoals die vroeger op onze vinkenbanen langs de kust gebruikt werd.

De roccolo wordt alleen nog maar gebruikt ten behoeve van het ringonderzoek van Museum Bologna. Het blijkt dat voor de in gebruik zijnde roccolo's beroepsvogelvangers worden gebruikt en na mijn bezoek aan zo'n

roccolo meen ik te moeten twifelen of men hier bonafide te werk ging. Ook Bondietti (1974) meent dat hier de verkapte vogelvangst nog gewoon doorgaat met medeweten van overheidsdiensten. Andere vanginstallaties zijn b.v. 'bresciana', 'paretaio', 'prodina', 'solchetto', 'boschetto' en 'quagliara' (Toschi 1933, 1952).

De laatstgenoemde is de kwartelvangst (quagliara) die afzonderlijk genoemd moet worden omdat hier van speciale 'kwartelnetjes' en het 'kwartelbeentje' (vaak gemaakt van een geitenbeentje waaraan een hondenleren zakje met paardenhaar is bevestigd, waarmee men de kwartelslag kan imiteren) en jachthond gebruikt wordt gemaakt. Vroeger vond deze vangwijze ook in ons land wel plaats ('Wiek en Sneb' 3 (1): 4-5). Zowel tijdens de laatste, als gedurende een korte tijd na de Tweede Wereldoorlog viel er in de kwartelstand in ons land vooruitgang te bespeuren. Deze vond hoogstwaarschijnlijk haar oorsprong in het uitvallen van de vangst in het Middellandsezegebied. Er bestaan ook kwartelfokkerijen. Hier gaat het om de Japanse Kwartel (*Coturnix coturnix japonica*). Alleen al in Verona worden er dagelijks duizenden op de markt verkocht.

De leeuwerikenjacht vindt voornamelijk in oktober-november en maart-april plaats. In de vlakten langs de kust (Tavoliere, Maremma, Metapontino, Sardinië) worden tienduizenden leeuweriken aangetrokken met Steenuilen, Torenvalken, spiegeltjes en andere lokmiddelen. Ook in Italië wordt door sommige fabrieken 'leeuwerikenpaté' gefabriceerd.

Lijsterjacht vindt behalve in Noord- en Midden-Italië ook veel op Sardinië en in Noord-Afrika plaats. Hier vallen ook Spreeuwen onder. De jacht op lijsters is zeer geliefd en geschiedt zeer massaal.

Jacht op watervogels. Jaarlijks worden vele duizenden watervogels geschoten. Men gebruikt hierbij vaak plastic lokkers en lokfluitjes. Op sommige plaatsen graaft men kunstmatige vijvers (Emilia, Toscane, Umbrië), maar over het algemeen jaagt men bij moerassen, meren, rivieren en riviermondingen. Zeldzame steltlopers en zelfs op strandlopertjes en plevertjes wordt gejaagd.

De huttenjacht (capanni) eist wel het grootste aantal slachtoffers. Alleen in Noord- en Midden-Italië zijn er minstens 36.000 van de jachthutten geteld. Eén tot vier jagers zitten in een hut van takken, hout of steen, waarvan er soms al van vader op zoon in gebruik zijn, op wacht totdat er vogels neerstrijken bij de in kleine, opgehangen en op de grond neergezette, kooitjes met lokvogels. Zelden wordt dan nog mis geschoten. Soms worden ook verplaatsbare jachthutten gebruikt. Soms wordt ook uit kuilen of greppels gejaagd. Gemiddeld worden circa 25 lokvogels gebruikt waaronder zich onder meer Merel, Zanglijster, Vink, Keep, Sijs, Huismus, Spreeuw, Groenling, Graspieper, Veldleeuwerik, Putter en ook vaak Appelvink bevinden. Het grootste deel van een jaarlijks geschat aantal gedode vogels van 150 tot 350.000.000 vogels valt ten offer aan deze wijze van jagen. Voor de rondstruinende jager is de buit veelal veel kleiner, omdat hij ook niet van lokvogels gebruik maakt.

Vogeljagers op Capo Rizzuto, Calabrië, Italië, 25 april 1976, keren ons de rug toe ...

Foto: Jaap Taapken



Jacht met lijm is een schandelijke methode door stokjes in te smeren met een zeer kleverige substantie. Een nationale wet verbiedt dit vangmiddel, maar in de streek Friuli-Venezia Giulia is het nog legaal. In Friuli bestaat zelfs een speciaal lokmiddel dat men 'parussera' noemt en waarmee beschermde meessoorten gevangen kunnen worden. Toch wordt ook in de andere landstreken overal 'vischio' (= vogellijm) in blikjes verkocht van de meest uiteenlopende merken. Eén merk vermeldde dat de lijm goed is voor het vangen van muizen!

Er worden zelfs hele bomen met lijmstokken 'versierd' ('piantone') die neergehaald kunnen worden als vlaggestokken!

De vangst met netten wordt vooral nog veel gebezigd in Friuli-Venezia Giulia, waar nog circa 1400 vogelvangsters vogels vangen. Maar ook in de provincies Como, Bergamo en Brescia wordt nog veel clandestien met netten gevangen en worden zij ook overal openlijk te koop aangeboden. Speciale nettenwinkels in bijvoorbeeld Brescia leveren elk gewenst net op welke gewenste maat: slagnetten, spiegelnetten, nylonnetten, klapnetten, kwartelnetten en nog vele andere soorten. Nettenvangers werken ook vaak met behulp van een Steenuil en verkopen de onbeschadigde gevangen vogels ook veel door als lokvogel.

(wordt vervolgd Incl. litt.opgave)